

КОНСТРУИРАНЕ НА ВЪПРОСНИКА В СОЦИАЛНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Светлана Съйкова*

1. Въведение

В социологическата и статистическата литература се срещат значителен брой публикации, посветени на проблемите по създаването на качествени въпросници. Но едва напоследък се заговори за цялостно изследване и систематизиране на фазите и процедурите на процеса, в който се проектира, апробира и оформя въпросникът. Не е изненадващо, че тези опити се появили не сред изследователите от другите социални области, макар в тях редовно да се използват въпросници, а сред статистиците. Обстоятелството, че в емпиричното социологическо изследване (ЕСИ) доминират изследвания на масови явления (каквото е и обектът на всяко статистическо изследване), прави постиженията в областта на конструирането и апробирането на въпросника еднакво валидни за статистическите и за емпиричните социологически изследвания.

Интересна в това отношение е неотдавна излязлата публикация на Централното статистическо бюро на Швеция („Design Your Questions Right. How to develop, test, evaluate and improve questionnaires”), в която е направен

опит за обобщено представяне на този процес. Формулирани са общо седем фази, наречени „фази на измерването”- measurement phases. Ценното в публикацията е ориентирането ѝ главно към проблемите на практиката. Част от елементите в нея са намерили място и в представената по-нататък концепция за процеса¹. Без да повтаря вече известното, концепцията е едно естествено доразвитие, като представя друг поглед върху този процес.

Новите моменти, съдържащи се в предлаганата концепция, се свеждат главно до следното: първо, включен е етап по осигуряване на теоретико-методологическата основа на изследването; второ, предложена е една иновативна техника за „post factum” оценки на качествата и работоспособността на въпросника, наречена „ретроспективен прожектор”; трето, вместо за фази се говори за етапи в процеса на разработване и експериментиране на въпросника. Последната разлика не е чисто формална, защото във всеки етап могат да се открояват отделни фази, с които се представят по-детайлно елементите на процеса. Терминът „етап” е в синхрон и с отдавна утвърдилите се в българската практика традиции да се

* Д-р, ст.н.с. I ст., ръководител на секция „Методология на емпиричното социологическо изследване” в Института по социология при БАН; e-mail: sseykova@gmail.com.

¹ Концепцията е част от резултатите на изследователски проект на тема „Изуството да се задават въпроси и да се получават отговори”, осъществен от екип на секция „Методология на емпиричното социологическо изследване” на Института по социология при БАН. Проектът е реализиран под ръководството на чл.-кор. д-р Ат. Атанасов.